

ACLARIMENT SOBRE LA RECENSIÓ DEL VOL. 3 DEL CBCAT
PUBLICADA PEL DR. CURT WITTLIN
EN *CATALAN REVIEW* (WASHINGTON), 20 (2006), PP. 361-363

Agraïm a l'amic Curt Wittlin la recensió del volum publicat i la valoració positiva que en general en fa. Hem de dir, però, que no compartim l'única crítica que hi fa (i que fins ara ens sembla que és l'única crítica que ha rebut aquest volum): que s'hi corregeixen errors de traducció. Curt Wittlin basa la seva crítica en la correcció feta en Ex 10,17. El text de la Vulgata i dels tres manuscrits catalans (Peiresc, Egerton i Colbert) sense corregir en el lloc discutit és com segueix:

- Vg: «non concupisces domum proximi tui»
P: «No cobejaras la cosa de ton proïsma»
E: «No cobejaràs la cose de ton proysme»
C: «No cobejaràs la cosa de ton proïsme»

Els editors han corregir el mot *cosa* i l'han substituït per *casa*, d'acord amb l'original de la Vulgata *domum* (i han indicat a l'aparat crític la forma que té cada un dels manuscrits: *cosa/cose/cosa*). Curt Wittlin ho comenta així:

Editorial interventions are of two kinds: corrections of obvious errors made by the copyist (e.g.: ms C *apres* changed to *ab pedres*, because ms P reads *ab pedres*, E *de pedres*, and Latin *lapidibus*); or corrections of mistakes made by the translator (e.g. Latin “*non concupisces domum proximi tui*,” ms PC “*no cobejaràs la cosa de ton proïsme*,” changed to “...la casa...”). It seems to this reviewer that, when all Catalan manuscripts are in agreement, this kind of changes is going too far. No one who wants to know what the Bible says will consult a medieval translation. Editions of translations should show philologists how old texts have been understood in those times. *Cosa* in the above example is not nonsensical as was *apres* in place of *ab pedres*, and it is well conceivable that in medieval Catalan the tenth commandment was considered to prohibit “desiring one’s neighbor’s belongings,” not just “his house.” To encourage scholars to be on the lookout for others uses of *cosa* instead of *casa* in this context, it seems recommendable to me to print in the text *cosa* and point out in a footmote that this is not what the Latin Bible says.

Estem d'acord amb Wittlin que no s'han de corregir errors fets pel traductor; però no creiem que cap de les correccions fetes en el text del volum 3 del CBCat es pugui considerar d'aquesta mena i, en tot cas, ara ens basarem en la que posa com a exemple el recensionador. Però primer de tot, convé precisar l'explicació al nostra entendre poc clara respecte a què és allò que és objecte de l'interès dels filòlegs. És cert que els filòlegs poden estar interessats en la manera com els textos antics eren entesos en la seva època; però hi ha dues menes de comprensió possible del text: la del traductor que té al davant el text original que es tradueix, i la del copista, que només té al davant un model català. Les dues coses poden interessar legítimament el filòleg, però una versió crítica ha de corregir els errors probables de copista (i tot i això el filòleg interessat podrà tenir accés al text erroni per mitjà de l'aparat crític, si la correcció es fa en el text). Que un text erroni tingui sentit no indica de cap manera que l'error que l'ha originat no pugui ser obra del copista (vegeu l'exemple clar de 1Re 8,16 E en aquest mateix web, pàgina «Preguntes més freqüents», núm. 6). El copista tendeix a fer intel·ligible el text, modificant el que calgui per donar-hi sentit si no en té un cop comès l'error. El criteri per a determinar si l'error és de traductor o de copista no és, doncs, que el text resultant tingui sentit o no en tingui, sinó la comparació del text erroni amb l'original traduït i amb altres possibles còpies manuscrites del text, tant si es conserven com si no. En el cas que ens ocupa, sembla molt difícil que

el traductor de la Bíblia del segle XIV —gairebé és impensable tenint en compte la manera com en general tradueix correctament i fidelment el llatí— traduís el substantiu llatí *domum* ‘casa’ (pertanyent al vocabulari llatí més elemental) per *cosa*; en canvi, sembla la cosa més natural del món que algun dels nostres copistes, que copien els textos amb una total descurança, hagi confós una *a* per una *o* i hagi escrit *cosa* en lloc de *casa*, especialment i precisament tenint en compte que el text resultat continua tenint sentit. Que l’error de còpia aparegui en tots tres manuscrits només indica que l’error es va produir en un primer estadi de la transmissió textual. En tot cas, la probabilitat que l’error sigui de copista i no de traductor ens sembla molt gran (evidentment, superior al 50 %) i, per tant, honestament ens veiem obligats a fer la correcció en el text tot indicant en l’aparat la forma que apareix en els manuscrits conservats (de manera que qualsevol persona interessada té accés, per mitjà d’aquest aparat, al text abans de ser corregit i el pot utilitzar per al seu estudi i fins per a posar en qüestió la correcció realitzada).